

UTRIKESUTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/2010 rd

Statsrådets redogörelse om Finlands politik för de mänskliga rättigheterna

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 september 2009 statsrådets redogörelse om Finlands politik för de mänskliga rättigheterna (SRR 7/2009 rd) till utrikesutskottet för behandling.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har stora utskottet, grundlagsutskottet, lagutskottet, kulturutskottet, social- och hälsovårdsutskottet, arbetslivs- och jämställdhetsutskottet och miljöutskottet lämnat utlåtanden i ärendet. Utlåtandena (StoUU 2/2009 rd, GrUU 1/2010 rd, LaUU 28/2009 rd, KuUU 20/2009 rd, ShUU 22/2009 rd, AjUU 25/2009 rd, MiUU 32/2009 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- utrikesminister Alexander Stubb
- utrikeshandels- och utvecklingsminister Paa-vo Väyrynen
- justitieminister Tuija Brax
- rättschef Päivi Kaukoranta, biträdande avdelningschef Anu Laamanen, enhetschef Pertti Anttinen, enhetschef Sofie From-Emmesberger, ambassadråd Janne Jokinen, lagstiftningssekreterare Päivi Rotola-Pukkila och specialsakkunnig Jori Arvonon, utrikesministeriet
- lagstiftningsdirektör Sami Manninen, konsultativ tjänsteman Janina Groop-Bondestram

och dataombudsman Reijo Aarnio, justitieministeriet

- överinspektör Maija Ahokas och minoritetsombudsmannen Johanna Suurpää, inrikesministeriet
- äldre regeringsråd Joni Hiitola, undervisningsministeriet
- barnombudsman Marja-Kaisa Aula, regeringsråd Riitta-Maija Jouttimäki, jämställdhetsråd Riitta Martikainen och jämställdhetsombudsmannen Pirkko Mäkinen, social- och hälsovårdsministeriet
- medlem i Internationella brottmålsdomstolen Erkki Kourula, Internationella brottmålsdomstolen
- ordförande Nils Torvalds, internationella delegationen för människorättsfrågor
- ordförande Nina Suomalainen, Utvecklingspolitiska kommissionen
- ordförande Sarita Friman-Korpela, Delegationen för romernas ärenden
- ordförande Hannele Pokka, Delegationen för samernas ärenden
- ständigt sakkunnig Leena Ruusuvuori, delegationen för jämlikhetsärenden
- ombudsman Frank Johansson, Amnesty International
- ordförande Gunvor Kronman, Servicecentralen för utvecklingssamarbete
- expert Eva-Marita Rinne-Koistinen, Kyrkans utlandshjälp
- ordförande Amu Urhonen, Tröskeln rf
- styrelseledamot Sini Harkki, Finlands naturskyddsförbund

- generalsekreterare Tanja Auvinen, Kvinnoorganisationer i Samarbete
- chefsjurist Marjaana Laine, Flyktingrådgivningen rf
- generalsekreterare Aija Salo, Sexuellt likabehandling SETA rf
- vice ordförande Jarkko Tontti, Finlands PEN rf
- generalsekreterare Eekku Aromaa, Förbundet för de hundras kommitté
- ombudsman Hannu Ohvo, Suomen ammattiliittojen solidaarisuuskeskus SASK ry
- rättighetsbevakningsjurist Liisa Murto, Handikappforum rf
- professor Martti Koskeniemi
- juris doktor Matti Pellonpää

- professor Helena Ranta, Helsinki-komitea.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- Förbundet för mänskliga rättigheter
- Delegationen för medborgarsamhällspolitik
- Centralförbundet för Barnskydd
- Rädda Barnen rf
- Sametinget
- FFC - FTFC - AKAVA
- Finlands FN-förbund
- Handikapporganisationernas Utvecklings-samarbetsförening FIDIA
- OSSE:s specialsändebud mot människohandel Eva Biaudet
- professor Martin Scheinin.

REDOGÖRELSEN

Redogörelsen består av två delar; den första tar upp de mänskliga rättigheternas roll i Finlands utrikespolitik och i EU:s yttre förbindelser. På dessa områden har Finlands internationella politik för de mänskliga rättigheterna tidigare redovisats i utredningar till utskottet från utrikesmi-

nisteriet 1998 och 2000 och i en redogörelse från statsrådet 2004.

I det nationella avsnittet behandlas många olika aspekter på de grundläggande och de mänskliga rättigheterna och redogörelsen är statsrådets första allmänna översikt till riksdagen över läget för de mänskliga rättigheterna i Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

1. Allmänt

Riksdagens förhandskrav på redogörelsen

I sina uttalanden (RSk 18/2004 rd) i samband med den förra redogörelsen förutsatte riksdagen att regeringen genom egna insatser och genom riktade ekonomiska resurser aktivt förverkligar målen i redogörelsen. Vidare förutsatte riksdagen att nästa redogörelse innehåller en samlad analys av den internationella människorättssituationen, av Finlands insatser och resultatet av dessa insatser samt att det görs en övergripande bedömning av hur de grundläggande fri- och

rättigheterna och de mänskliga rättigheterna utfallit i Finland.

Den nya redogörelsen stämmer mycket väl överens med riksdagens uttalanden i samband med den förra redogörelsen, anser utrikesutskottet. Redogörelsen ger en bredare översikt över statsrådets insatser och mål för Finlands politik för de mänskliga rättigheterna. Sammantaget sett får riksdagen en heltäckande bild av vår internationella politik för de mänskliga rättigheterna och läget i Finland för de mänskliga rättigheterna. Behandlingen är ett ypperligt tillfälle för riksdagen att påverka Finlands politik för de mänskliga rättigheterna.

Däremot säger redogörelsen ingenting om att avsätta resurser för vår politik för de mänskliga rättigheterna. Större satsningar på den biten skulle göra redogörelsen mer konkret och ge riksdagen större påverkningsmöjligheter.

Redogörelsens uppläggning

I redogörelsen kopplar statsrådet ihop Finlands interna och externa roll för de mänskliga rättigheterna och det är rätt angreppssätt, menar utskottet. skapar en grund för en trovärdig aktivitet på den internationella arenan. I fortsättningen bör uppläggnings ytterligare förbättras eftersom den internationella och den nationella delen nu är två olika delar. De bör således föras samman bättre.

Utrikesutskottet menar att målet bör vara att nästa redogörelse ska ha både en internationell och en nationell analys. Det görs redan nu i den internationella delen, men den nationella delen är mer bara en beskrivning.

Redogörelsen bör kompletteras med en nationell handlingsplan

Utrikesutskottet påpekar att redogörelsen inte innehåller några övergripande ställningstaganden till prioriteringar eller angelägenhetsordning för åtgärder och behov på det nationella planet. Det sägs heller ingenting om nödvändiga eller till buds stående medel. Redogörelsen föreslår ingen nationell handlingsplan för att åtgärda de uppdagade bristerna. Det är ett inadekvat angreppssätt att koncentrera sig på att beskriva problem utan att föreslå lösningar.

En handlingsplan för hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ska tillgodoses i Finland vore en naturlig uppföljare till redogörelsen, enligt utskottet. Det skulle också stå i samklang med ett flertal internationella rekommendationer. Den senaste rekommendationen är från februari 2009 då Europarådets MR-kommissarie talade för den här typen av handlingsplaner. Redan 1993 rekommenderas detta av FN på en konferens om mänskliga rättigheter.

Finland kunde sammanställa en nationell handlingsplan i början av nästa regeringsperiod

samtidigt med regeringsprogrammet. Regeringsprogrammet kan ha en allmän strategi för politiken för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, medan de mer konkreta åtgärderna kan ingå i ett handlingsprogram. I processen kan vissa delområden ges högsta prioritet och klassas som skyndsamma utvecklingsinsatser. Samtidigt är det viktigt att det avsätts tillräckligt stora resurser för att samordna och genomföra handlingsprogrammet. Efter att programmet har antagits bör det genomföras systematiskt och övervakat.

Om ett nationellt handlingsprogram utarbetas, bör det dels ta hänsyn till de brister som lyfts fram i redogörelsen, dels beakta bland annat beslut och rekommendationer från internationella övervakningsorgan, avgöranden från domstolar och organen för den högsta laglighetskontrollen och praxis i riksdagens grundlagsutskott. Finlands rapporter till de internationella övervakningsorganen och deras kritik gentemot Finland bör också få utrymme i programmet.

En nationell MR-institution

I redogörelsen framförs tanken på en nationell institution för de mänskliga rättigheterna med uppgift att samla in och utvärdera information och utbyta information, framför allt med avseende på internationellt samarbete. Bakgrunden till detta är att den nationella övervakningen hos oss i Finland är fördelad på många olika myndigheter. Vid sidan av riksdagens grundlagsutskott, de högsta organen för laglighetskontroll, fullmäktigeledamöter, domstolar och andra myndigheter är det civila samhället den aktör som bör ha en framträdande roll i övervakningen.

Rekommendationen om nationella MR-institutioner ingår i de så kallade Parisprinciperna. Institutionerna ska vara självständiga och oberoende. Dessutom ska de ha en bred sammansättning och ett uppdrag i vid bemärkelse att arbeta för och skydda de mänskliga rättigheterna. De kunde till exempel bevaka läget på nationell nivå, lämna rekommendationer och lägga fram förslag till hur de mänskliga rättigheterna kan främjas och dessutom sprida information om frågorna.

Statsrådet talar för en nationell institution knuten till riksdagens justitieombudsmans kansli. Precis som grundlagsutskottet (GrUU 1/2010 rd) anser utrikesutskottet det viktigt att frågan om en nationell MR-institution vidarebefordras snabbt så snart arbetsgruppen vid justitieministeriet blir klar med sin utredning av frågan.

Nästa redogörelse

Utrikesutskottet anser att statsrådet bör lämna en redogörelse till riksdagen om sin politik för de mänskliga rättigheterna en gång per valperiod. Nästa redogörelse kunde komma i slutet av nästa valperiod. Den kunde behandla Finlands internationella verksamhet och målsättning och utvärdera om målen med det nationella handlingsprogrammet har nåtts.

Utskottet vill dessutom peka på att kommunerna har en roll för att de mänskliga rättigheterna ska tillgodoses i vårt land. Det vore viktigt att företrädare för kommunerna aktivt kunde delta vid beredningen av det föreslagna handlingsprogrammet och nästa redogörelse.

Precis som grundlagsutskottet (GrUU 1/2010 rd) anser utrikesutskottet det nödvändigt att fundera över hur den nationella MR-institutionen kunde delta i arbetet med nästa redogörelse utan att sätta sitt oberoende på spel.

2. Internationell omvärld

Redogörelsen beskriver utvecklingen i den internationella verksamhetsmiljön kring de mänskliga rättigheterna sedan 2004, dels rent allmänt, dels geografiskt. Sett i ett globalt perspektiv har läget för de mänskliga rättigheterna förbättrats i vissa hänseenden. Till exempel dödsstraff tillämpas inte lika mycket som förr. De internationella normerna har blivit starkare och ett av de viktigaste exemplen på detta är att FN:s generalförsamling 2006 antog en konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och en konvention om förbud mot påtvingat försvinnande. Dessutom är folk mer medvetna om de mänskliga rättigheterna och det civila samhället har fått en viktigare roll för att hålla liv i debatten och vara motor för reformer.

Sett i ett internationellt perspektiv fullföljs de mänskliga rättigheterna relativt väl inom EU och i Nordamerika, som inte alls behandlas i redogörelsen. Till de värsta problemen i EU hör diskriminering av och våld mot minoriteter, våld mot barn, våld i nära relationer och människohandel. I Latinamerika och Karibien har läget på det hela taget genomgått en positiv utveckling. I de europeiska länderna utanför EU har situationen förbättrats en aning, främst i länder med siktet inställt på EU-medlemskap. I Östeuropa bäddar dock de svaga statsstrukturerna och de centraliserade politiska systemen fortfarande för allvarliga överträdelser av de mänskliga rättigheter och underblåser strafffrihetstendensen. Ett flertal länder i Afrika, Asien och Mellanöstern har mycket allvarliga problem med de mänskliga rättigheterna trots att det har skett en viss förbättring.

Debatten på de internationella arenorna har varit tillspetsad i många frågor. Ett exempel är debatterna om yttrandefrihet i relation till så kallat hattal och metoderna för att bekämpa terrorism. Dessutom har försöken att förbättra jämställdheten och kvinnors och flickors rättigheter stött på överraskande högljutt motstånd.

Enligt utskottet redovisas den internationella omvärlden väldigt starkt genom debatten på internationella arenor. Det är visserligen en värdefull beskrivning, men på grund av prioriteringarna behandlas de verkliga situationerna alltför lite. Så går redogörelsen bara mycket ytligt och utan tydliga synpunkter in på läget i Mellersta östern som är ett mycket intressant område i det här hänseendet. Utskottet understryker att den fortsatta konflikten i Israel och Palestina, kriget i Irak och bekämpningen av terrorismen, som alla nämns i redogörelsen, inte är någon anledning att stillatigande acceptera att problemen med de mänskliga rättigheterna fortsätter där. I stället gäller det att sätta in större ansträngningar för att lösa problemen och förbättra de mänskliga rättigheterna i Mellersta östern.

Det yttersta målet med Finlands politik och aktivitet för de mänskliga rättigheterna bör vara att verkliga människor måste få sina mänskliga rättigheter bättre tillgodosedda.

3. Hur Finlands internationella politik för de mänskliga rättigheterna fullföljs

Utgångspunkter

Politiken för de mänskliga rättigheterna är en framträdande del av vår utrikes- och säkerhetspolitik. Den och våra finländska experters insatser rörer stor uppskattning på det internationella planet, och det är en viktig faktor för vårt rykte och vår internationella roll.

Finland fokuserar på kvinnors, barns, funktionshindrades, sexuella minoriteters och könsminoriteters och urfolkens rättigheter. Dessutom värnar Finland extra mycket om romer och andra minoriteter. Utskottet menar att Finland koncentrerar sig på rätt frågor. Satsningar på de prioriterade områdena medverkar till att vår politik för de mänskliga rättigheterna får större genomslag.

Möjligheter att påverka via multilaterala institutioner

Världsorganisationen FN är fortfarande ett framträdande forum för att skapa normer för de mänskliga rättigheterna. Rådet för mänskliga rättigheter med säte i Genève är naven i FN:s mekanism för de mänskliga rättigheterna. Ett viktigt multilateralt normarbete och samarbete försiggår också i bland annat Europarådet och OSSE. Det är av största vikt att EU och Finland är aktiva i multilaterala organisationer, organ och förhandlingsprocesser och aktivt arbetar för att utveckla det multilaterala systemet. Ett lägligt tillfälle för EU och Finland att aktivera sig kommer 2011 när FN:s råd för mänskliga rättigheter ska utvärderas.

En av de viktigare beröringspunkterna med det nationella läget för mänskliga rättigheter är när Finland tillträder nya internationella MR-konventioner och genomför dem. Utrikesutskottet noterar att Finland på senare tid har tillträtt konventionerna ganska långsamt. Detta gäller också de prioriterade områden i vår internationella politik för de mänskliga rättigheterna som lyfts fram i redogörelsen. I avsnitt 5 nedan nämns flera exempel.

Att påverka i EU

EU en av våra viktigaste påverkanskanaler i den internationella politiken för de mänskliga rättigheterna. EU är en viktig part i den multilaterala förhandlingsprocessen och vill i sina internationella kontakter arbeta för mänskliga rättigheter. Det är viktigt att Finland aktivt arbetar för att EU ska ha större vilja och förmåga att hantera de interna problemen med mänskliga rättigheter. Extra angeläget vore det att i EU medverka till att alla medlemsstater har en politik som bygger på icke-diskriminering i relation till romer och andra minoriteter. Det är ohållbart att den otillfredsställande situationen för romer, som är direkt alarmerande i en del medlemsstater, får fortsätta utan att EU lyckas ta tag i problemen.

Finland har goda chanser att fungera som väckarklocka för romernas rättigheter i EU, samtidigt som vi arbetar vidare med frågan i Europarådet och försöker förbättra läget här hemma. Varje medlemsstat har själv det primära ansvaret för sina medborgare. Samtidigt är de 8–12 miljoner romer som finns i Europa en europeisk minoritet. Trots det måste man kunna förbättra deras ställning också på den alleuropeiska arenan. EU har tagit några steg framåt i arbetet att ge romerna bättre villkor. Ett exempel är att medlemsstaterna har förbundit sig att vartannat år arrangera ett toppmöte om romernas frågor under ledning av EU-ordföranden. Framstegen är självfallet positiva, men tyvärr fullkomligt otillräckliga om man ser till problemets omfattning.

Det är viktigt att arbeta för att insatserna för de mänskliga rättigheterna integreras i all yttre verksamhet i unionen. Där är en aktuell fråga att de yttre förbindelserna, som hör till grundbultarna i EU, ska ge tjänstemännen bättre kapacitet att hantera målen med politiken för mänskliga rättigheter.

Avtalen med tredjeländer är ett väsentligt instrument i EU:s yttre förbindelser. Precis som stora utskottet (StoUU 2/2009 rd) anser utrikesutskottet att klausuler om de mänskliga rättigheterna bör bli ett starkare inslag i avtalen med tredjeländer genom att avtalen får uppföljnings-

mekanismer för utvecklingen i MR-frågor och konsultationsprocesser.

Lissabonfördraget har stärkt EU-dimensionen för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande rättigheterna. EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna är nu juridiskt bindande för medlemsstaterna och unionen med vissa undantag. EU är numera juridisk person och rätt att vara part i internationella fördrag. I själva verket är Lissabonfördraget förpliktande i det hänseendet i fråga om Europakonventionen.

Utrikesutskottet håller med grundlagsutskottet (GrUU 1/2010 rd) om att det är viktigt att Finland i EU aktivt arbetar för ett snabbt tillträde till Europakonventionen. Målet bör vara att EU ska tillträda Europakonventionen och bilagorna till dem så sammanhållet som möjligt.

Precis som stora utskottet (StoUU 2/2009 rd) påpekar också utrikesutskottet att pelarindelningen har försvunnit i EU med Lissabonfördraget. Kommissionen, Europaparlamentet och EG-domstolen har fått större befogenheter och det är av stor betydelse för rättsliga och inrikes frågor, som är känsliga med avseende på de grundläggande och de mänskliga rättigheterna. Dessutom är det välkommet att EU:s byrå för grundläggande rättigheter kan få sina befogenheter utvidgade till dessa frågor.

Utskottet framhåller att Finland bör arbeta aktivt för att EU ska få en effektiv intern politik för mänskliga rättigheter. Just nu, när Lissabonfördraget nyligen har trätt i kraft, vore det bra att sätta fokus på att EU behöver få bättre instrument för att kontrollera hur de grundläggande rättigheterna efterlevs i EU. Till exempel rådet har ingen arbetsgrupp för den frågan. Finland bör, som det sägs i redogörelsen, aktivt föra fram tanken på en ständig arbetsgrupp i EU som ska bevaka hur mänskliga rättigheter tillgodoses internt i EU. Vidare anser utrikesutskottet, precis som stora utskottet (StoUU 2/2009 rd) och grundlagsutskottet (GrUU 1/2010 rd, GrUU 8/2009 rd) att Finland bör ta initiativ för att kommissionen ska utveckla den föregripande kontrollen av lagstiftningen med tanke på de grundläggande rättigheterna och även i rådet och

Europaparlamentet i samband med lagstiftningsprocessen.

Direkt nationell påverkan

Finland tillämpar direkt nationell påverkan på mänskliga rättigheter internationellt bland annat i det bilaterala utvecklingssamarbetet och genom att lyfta fram de mänskliga rättigheterna i de bilaterala relationerna. Det är viktigt att allvarliga människorättsproblem uppmärksammas konsekvent i våra bilaterala relationer, också i nationella frågor kring utrikeshandeln, till exempel i exporten av försvarsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

4. Mänskliga rättigheter i Finland

När man vill få en bild av problemen med de grundläggande och mänskliga rättigheterna i Finland är det ett naturligt val att titta på ställningstaganden från internationella domstolar och övervakningsorgan, men också på vad de högsta domstolarna och organen för laglighetskontroll har sagt. Också grundlagsutskottets praxis är av relevans. Internationella övervakningsorgan och de högsta nationella organen för laglighetskontroll har upprepade gånger pekat på en del betydande problem med de grundläggande och mänskliga rättigheterna i Finland. I likhet med grundlagsutskottet (GrUU 1/2010 rd, GrUB 10/2009 rd) anser utrikesutskottet att detta ofta är ett tecken på allvarliga strukturella problem som bör åtgärdas genom lagstiftning och i förekommande fall med andra medel.

Merparten av domarna mot Finland från Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter har gällt lång väntan på rättegång. Grundlagsutskottet har krävt att regeringen sammanställer en övergripande plan för hur förundersökningar, åtalsprövning och rättegångar ska för snabbas. De högsta nationella myndigheterna för laglighetskontroll har många gånger påpekat att handläggningstiderna är långa också inom förvaltningen. Yttrandefriheten kontra skyddet för privatlivet har varit den återkommande orsaken till fällande domar från Europadomstolen. Det är som grundlagsutskottet säger (GrUU 1/2010 rd,

GrUU 23/2004 rd) viktigt att vi förbättrar uppföljningen av hur domarna från Europadomstolen verkställs.

Bland de specifika problem som kommit upp i rekommendationerna och slutsatserna från internationella övervakningsorgan vill utskottet nämna de så kallade baljcellerna som fortfarande finns i våra fängelser. Kommittén till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) har kritiserat Finland för detta hela fyra gånger. Rekommendationerna och hur de genomförs måste följas upp fortlöpande, aktivt och heltäckande, påpekar utskottet. Det är som grundlagsutskottet säger (GrUU 1/2010 rd, GrUU 23/2004 rd) en stor uppgift att behandla de rekommendationer som Finland har fått på grundval av rapporteringen så att hela regeringen står bakom dem.

5. Primära teman inom politiken för mänskliga rättigheter

Demokrati och demokratiskt underskott

I sina internationella aktiviteter arbetar Finland för mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatsprincipen och god förvaltning och mot korruption utifrån ett brett demokratibegrepp, enligt redogörelsen. I demokratifrågorna framhåller Finland vikten av en öppen och jämbördig dialog mellan staterna. Samtidigt framhåller Finland också vikten av samarbete mellan de som arbetar för demokrati, kvinnornas roll och en demokratisyn som inte diskriminerar någon befolkningsgrupp. Det är rätt förhållningssätt och rätt prioriteringar, anser utskottet.

Yttrandefriheten hör till de nödvändiga grundbultarna i ett demokratiskt samhälle. Utrikesutskottet anser därför att redogörelsen kunde ha gått djupare in på frågor kring yttrandefriheten. Å ena sidan fortsätter många länder att begränsa yttrandefriheten. Å andra sidan har yttrandefriheten på senare tid aktualiserats i en helt annan skala, bland annat via utvecklingen inom informations- och kommunikationstekniken.

Redogörelsen talar flera gånger om vikten av att skydda de som står upp för mänskliga rättigheter. De utsätts för mord, misshandel, olaga

hot, försvinnanden, ogrundade anhållanden och internering i ett flertal länder, ofta av de makthavande eller med deras tysta samtycke. Här vill utrikesutskottet samtidigt påpeka att också många andra riskerar att utsättas för samma behandling när de lyfter fram människorättsfrågor. Detta gäller bland annat journalister och fackföreningsaktiva.

Undervisning i grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter

Ett tankesätt och principer som fokuserar på mänskliga rättigheter kan slå rot i hela samhället endast genom utbildning, fostran och information om rättigheterna. I det hänseendet behövs det både nationell utveckling och större resurser, även om vi i ett internationellt perspektiv har det bra ställt med resurser och verktyg. Vi har en barnombudsman, en delegation för barnfrågor, ett politikprogram för barn och unga och ett program för att utveckla barn- och ungdomspolitik.

Enligt vad utskottet har erfarit hänger utbildningen i mänskliga rättigheter fortfarande i hög grad på frivilligorganisationerna och i skolorna alltför mycket på enskilda lärares intresse för frågorna. Precis som kulturutskottet (KuUU 20/2009 rd) framhåller utrikesutskottet att det med tanke på FN:s konvention om barnets rättigheter är en brist i Finland att undervisning i mänskliga rättigheter inte har någon framträdande plats i vare sig den grundläggande undervisningen eller i utbildningen av yrkesmänniskor som arbetar med barn.

Utskottet håller med kulturutskottet om att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna absolut bör integreras i den grundläggande utbildningens värdegrund. Undervisningen bör utökas på alla utbildningsstadier. Det bör inbegripa en sammanhållen undervisning också i läroanstalterna på institutnivå.

Barn

Det är positivt att redogörelsen så synligt lyfter fram barnen. Där sägs att Finland i sina insatser för barnens rättigheter fokuserar extra mycket på

barnfattigdomen. Det är viktigt internationellt, i EU och nationellt.

Redogörelsen betonar vikten av att förhindra våld mot barn. Det är en bra prioritering både internationellt och nationellt med tanke på hur vanligt det är med våld mot barn i vårt eget land.

På den internationella arenan har Finland stött FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och Europarådet i deras arbete för mänskliga rättigheter. Enligt uppgifter till utskottet kunde Finland göra ännu mer när det gäller våld mot barn. Vi kunde till exempel utreda om vår humanitära hjälp i större omfattning kunde gå till program för att öka barnens säkerhet.

Utrikesutskottet anser det allvarligt att Finland dröjer med att ratificera det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi till barnkonventionen. Protokollet trädde i kraft i januari 2002 och har ratificerats eller i övrigt satts i kraft av 135 länder. I en värld där avancerad informations- och kommunikationsteknik blir allt vanligare och det är lätt att resa bör starka internationella instrument få en framträdande roll för att man överallt ska ingripa vid sexuella övergrepp mot barn eller när sådant förbereds.

Det är också aktuellt för Finland att ratificera Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Frågan är extra aktuell eftersom konventionen väntar på att tillräckligt många ratificeringar för att träda i kraft.

Ett tredje exempel på aktuella ratificeringar är Europarådets konvention rörande barns rättigheter. Den trädde i kraft 2000 och gäller för närvarande i tretton länder.

Det är angeläget att de konventioner om barns mänskliga rättigheter som behandlas i vår nationella process ratificeras så snabbt som möjligt.

Som en av de första staterna i världen förbjöd Finland kroppssaga 1984. Internationellt är kroppssaga fortfarande tillåten, också i lagstiftningen i en del EU-länder. Även om åga som våldsform har minskat avsevärt i Finland, är det enligt redogörelsen fortfarande mycket vanligt att barn utsätts för våld.

Vi måste över hela linjen eftersträva större respekt för barns rättigheter och deras fysiska integritet. Samtidigt som vi förebygger och bekämpar våld gäller det att bli medveten om det psykiska våldet mot barn. Vidare finns det en del problem som nationellt sett är nya. Man måste se till att traditioner som riskerar barnens hälsa inte tillämpas, bland annat omskärelse av flickor. Som det sägs i redogörelsen är kvinnlig omskärelse i alla dess former en straffbar gärning enligt strafflagen, också när en flicka bosatt i Finland omskärs utomlands. Vår strafflag och barnskyddslag ålägger dessutom den som vet om att kvinnlig omskärelse planeras skyldighet att underrätta myndigheterna. Det är positivt att regeringen i redogörelsen för fram tanken om en nationell handlingsplan mot kvinnlig omskärelse och för stöd till flickor och kvinnor som könsstämpats.

I detta sammanhang vill utskottet också belysa problemet med mobbning i skolorna och på daghemmen. Mobbning kan ha mycket stora och långvariga konsekvenser för de mobbade barnens psykiska hälsa och välbefinnande. Utskottet ser det som angeläget att man tar effektivare tag i mobbningen.

Redogörelsen går in på barnens möjligheter att delta och bli hörda, en fråga som enligt uppgifter till utskottet fått lite uppmärksamhet i Finland. FN:s kommitté för barns rättigheter har gett Finland en erinran om detta. Utskottet menar att det inte räcker med deltagande. I stället bör vi analysera barnens medverkansmöjligheter i ett brett perspektiv. Medverkan betyder bland annat att barnen blir hörda och att de får påverka frågor och beslut som gäller dem själva. Vidare bör det observeras att barn och unga har svårigheter att få nödvändig samhällsservice. Ett exempel är barn och unga med psykiska problem och deras svårigheter att få vård.

Kvinnor

Överlag lyfter redogörelsen väl fram kvinnors rättigheter, och regeringen anlägger ett jämställdhetsperspektiv på frågorna i redogörelsen. Det är positivt att jämställdhetsaspekten har integrerats i redogörelsen och trenden bör fortsät-

ta i nästa redogörelse. Det är viktigt att arbeta för större jämställdhet och att beakta jämställdhetsperspektivet bland annat när man ingriper i avsaknaden av straff, vill förebygga och behandla våld, bekämpa multifaktoriell diskriminering, satsa på undervisning i mänskliga rättigheter och värna mänskliga rättigheter i trossamfund. Lika viktigt är det i fängvården, anställningsfrågor, bekämpning av fattigdom och marginalisering, social- och hälsovården och i arbete för att förebygga och hantera människohandel och prostitution.

Våld mot kvinnor är fortfarande ett allvarligt människorättsligt problem i Finland. Internationella övervakningsorgan har tilldelat Finland flera anmärkningar för att vi inte har lyckats ta tillräckligt effektivt tag i våldet mot kvinnor.

Begreppet våld mot kvinnor innefattar många olika typer av våld. Partnervåld är vanligast. Men redogörelsen går nästan inte alls in på sexuellt våld mot kvinnor. Enligt utredningar bör det sexuella våldet mot kvinnor uppmärksammas mer i vårt land eftersom det finns en del brister i hjälpen till kvinnorna. En annan anledning är att experter bedömer att fallen i verkligheten är betydligt fler än de få som går vidare till rätten.

Utrikesutskottet håller med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet (AjUB 25/2009 rd) om att förebyggande insatser och utbildning spelar en stor roll när man vill bekämpa våld. I redogörelsen nämns kurser för domare som har ordnats för att de ska lära sig upptäcka faktorer som hotar en rättvis rättegång och reagera korrekt på dem. Det är minst lika viktigt att åklagare och poliser får utbildning i att identifiera våld i nära relationer och i att upptäcka det våld som förövaren utövar mot offret, påpekar utskottet. Också andra yrkeskårer, som läkare och hälso- och sjukvårdspersonal, bör få bättre beredskap att ta upp våld eller hot om våld till diskussion.

I Finland avser partnervåld nästan uteslutande mäns våld mot kvinnor. Det är den vanligaste formen, men alls inte den enda. Utrikesutskottet menar att arbetet för att bekämpa våld måste analyseras i ett samlat perspektiv. Då kan man väga in den negativa effekten på barn av allt våld

i hemmet, våld i samkönade förhållanden och kvinnors våld mot män.

Precis som arbetslivs- och jämställdhetsutskottet vill utrikesutskottet påpeka att Finland har alltför få skyddshem för kvinnor. Regeringen uppger att det finns knappa hundra platser i Finland och att vi bör ha omkring 500 platser enligt EU:s rekommendationer. Platserna är ojämnt fördelade över landet och störst är bristen i Östra och Norra Finland och i Norra Österbotten. Det är viktigt att vi får fler mödra- och skyddshem, menar utskottet.

Som regeringen säger är invandrarkvinnor också i Finland extra utsatta när de drabbas av våld. Invandrarkvinnor löper ökad risk att utsättas för våld eftersom de är mer beroende av sina män och har större svårigheter att hitta hjälp. Utskottet menar att frågan kräver större uppmärksamhet. Andelen invandrarklienter har årligen stigit på skyddshemmen i huvudstadsregionen från 9 procent i början av 1990-talet till ca 30 procent.

Vidare bör Finland snabbt satsa på att bättre förebygga, identifiera och bekämpa de relativt nya problemen i Norden, exempelvis så kallat hedersvåld. Vanligen betyder hedersvåld att invandrarflickor och invandrarkvinnor tvingas foga sig till pappans eller den övriga familjens vilja, till exempel vid val av äkta man, sällskapande och klädstil. Hedersvåld kan också rikta sig mot partner som enligt pappan eller familjen inte är önskvärda.

Redogörelsen hade vunnit på att mer lyfta fram FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW). Den är rättsligt bindande i Finland och innehåller en rapporteringsskyldighet. Utrikesutskottet påpekar att Finland har fått en erinran från CEDAW-kommittén om att finländarna måste bli mer informerade om konventionen. För att sprida information om den kan nästa redogörelse om de mänskliga rättigheterna gärna ge CEDAW och handlingsprogrammet från FN:s fjärde världskonferens om kvinnor i Peking 1995 större utrymme och informera om hur de har påverkat kvinnors ställning internationellt och i Finland. Slutsatserna, rekommendationerna och anmärk-

ningarna från CEDAW-kommittén är viktiga instrument när vi vill att mänskliga rättigheter ska respekteras bättre. Också för att planera och genomföra jämställdhetspolitiken i Finland är det angeläget att de tillämpas.

Äldre personer

Att befolkningen blir äldre är en utvecklingstrend som i allra högsta grad berör hela vårt samhälle och frågan måste också behandlas i ljuset av debatten om de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Samtidigt möts äldre och åldringar av diskriminering i Finland och på annat håll i Europa både i arbetslivet och i samhället i övrigt. Åldersdiskriminering är delvis ett omedvetet beteende och det är därför viktigt att vi i Finland försöker motarbeta de rådande attityderna och traditionerna.

Riksdagens justitieombudsman och länsstyrelserna har i sin övervakning uppdagat allvarliga brister i äldreomsorgen och i synnerhet i den slutna vården, till exempel i de äldres självbestämmanderätt. Utskottet ser det som angeläget att man tar effektivare tag i problemen inom äldreomsorgen.

Utrikesutskottet håller med social- och hälsovårdsutskottet (ShUU 22/2009 rd) om att det krävs extra insatser för att bekämpa fattigdomen bland äldre. Hjälpbehovet bland äldre och den bristande hjälpen anhopas i den äldsta åldersgruppen som är kvinnodominerad. Det är en grupp som ökar i Finland och den består till betydande del av kvinnor med små inkomster och som därför drabbas hårdast av serviceavgifter och höjningar av dem.

Utrikesutskottet håller med social- och hälsovårdsutskottet om att de äldres självbestämmanderätt måste respekteras och deras behov beaktas. Valet mellan boendeformer och service måste basera sig på personens behov och önskemål. Den bristande servicen till äldre som bor kvar hemma måste åtgärdas och kompenseras betydligt effektivare.

Personer med funktionsnedsättning

Funktionshindrade personer utsätts för många slag av direkt och indirekt diskriminering. I u-

länderna är funktionshindrade de fattigaste bland de fattiga och den multipla diskrimineringen av dem förekommer världen över. Det är positivt att regeringen vill integrera funktionshindrade personers rättigheter som ett genomgående tema i vår utvecklingspolitik. Enligt vad utskottet har fått veta har Finland arbetat för detta internationellt, men det finns rum för aktivare insatser för att till exempel Världsbankens resurser mer ska gå till arbete för funktionshindrades rättigheter och för att rätten till information och informationsförsörjning i EU ska tillgodoses.

Utrikesutskottet påpekar att Finland inte har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och att det inte finns någon officiell finsk översättning av den. Redogörelsen tar inte ställning till när det är tänkt att konventionen ska ratificeras. Utrikesutskottet håller med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet (AjUU 25/2009 rd) om att redogörelsen borde ha gett en förklaring till vad som hindrar att konventionen ratificeras och när Finland kommer att göra det. I dagsläget har den ratificerats av 79 länder.

Det är angeläget att Finland ratificerar FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning så snart som möjligt och att företrädare för handikapporganisationerna får säga sitt i processen.

Vidare anser utrikesutskottet det viktigt att Finland effektivt tar tag i de problem som personer med funktionsnedsättning utsätts för, bland annat med rättssäkerhet, arbetsmöjligheter och likabehandling.

Minoriteter

Bekämpning av diskriminering är ett tema som går som en röd tråd genom hela det internationella avsnittet. Minoriteter har av tradition varit ett område inom de mänskliga rättigheterna som Finland har varit bra på. Därför är det av största vikt att ansträngningarna fortsätter.

Redogörelsen har en sammanhållen, men främst beskrivande redovisning av hur minoriteternas rättigheter tillgodoses i Finland. Det är viktigt att romerna, sexuella minoriteter och könsminoriteter får sina rättigheter tillgodosed-

da. Internationella organ för övervakning av konventionerna har upprepade gånger klandrat Finland för brister i servicen till romer, diskriminering av dem i boendefrågor och vid anställning och isolering av romer i fängelse. Samtidigt uppskattar utskottet att redogörelsen pekar på de problem som finns och att vi får det första programmet någonsin för en politik för romernas frågor. Det gäller nu att engagera olika förvaltningsområden och det civila samhället för att verkställa programmet på bred bas och långsiktigt.

Sexuella minoriteter och könsminoriteter utsätts för diskriminering inom samma områden som övriga grupper som hotas av utanförskap: i utbildning, arbetslivet, tjänsteutbudet och fritidsaktiviteter. Också frågor som gäller likabehandling av dessa minoriteter måste integreras i åtgärder och handlingsprogram för likabehandling.

Asylsökande och flyktingar

Enligt redogörelsen är asyl en av de största frågorna kring mänskliga rättigheter i hela Europa. Det är positivt att redogörelsen pekar på Finlands aktivitet bland annat inom ramen för FN:s flyktingorganisation och EU:s asylsystem och utfäster att Finland fortsatt kommer att ta emot kvotflyktingar. Det är angeläget att Finland i valet av flyktingar betonar behovet av skydd, situationen för vålds- och tortyrutsatta personer, kvinnors ställning och presumtiva chanser att integreras i det finländska samhället.

Vid utfrågningen av de sakkunniga kom det fram att situationen för asylsökande och flyktingar kan vara mycket komplex. En fråga som kom upp särskilt var ensamkommande underåriga asylsökande som utsätts för allvarliga risker och brott mot de mänskliga rättigheterna under resan.

Invandring

På senare år har invandringen och invandrarnas rättigheter fått en framträdande roll på internationella fora. Det är positivt att Finland, enligt redogörelsen, har aktiverat sig och lyfter fram invandrarnas rättigheter.

Sedan 2005 ingår invandringsfrågorna i EU:s yttre förbindelser. EU har förbättrat samarbetet med de länder som invandrare kommer från och reser igenom med målet att främja organiserad arbetsrelaterad invandring och samtidigt förhindra okontrollerad migration och anknytande negativa fenomen. Det är enligt utskottet viktigt att man i detta arbete understryker en rättvis behandling av invandrarna och kan identifiera personer med skyddsbehov. Samtidigt påpekar utskottet att de som vistas illegalt i Finland har ökat kraftigt de senaste åren och att det har negativa konsekvenser för de mänskliga rättigheterna i Finland. Det är A och O att ta tag i problematiken med illegal invandring effektivt.

Beträffande det nationella läget understryker utskottet behovet att fortsatt stödja invandrare i problem som de ställs inför, till exempel genom att bekämpa dålig utbildning, sysselsättningsproblem och integrationssvårigheter. Det är positivt att regeringen inför nolltolerans för rasism, rasistiska brott och olagliga anställningsvillkor.

Urfolk

Att arbeta för urfolkens rättigheter är en av prioriteringarna i Finlands internationella politik för de mänskliga rättigheterna. Vi är aktiva i frågan bland annat i arbetet med FN:s förklaring om urfolkens rättigheter, det arktiska samarbetet, internationellt arbete i anpassningen till klimatförändringen. Dessutom är urfolken ett genomgående tema i vår utvecklingspolitik. Det är positivt att regeringen redogör för Finlands internationella aktiviteter i frågan.

Redogörelsen lyfter fram samerna som det enda urfolket i EU och regeringen påpekar att samerna har autonomi beträffande språk och kultur i sitt hembygdsområde. Finland erkänner dessutom samerna som urfolk i grundlagen.

Redogörelsen är mycket öppen visavi problemen i vårt land. Ett konkret exempel är samiska barn som bor utanför hembygdsområdet. De utgör ungefär 70 procent av alla samiska barn och går fullständigt miste om grundläggande utbildning i och på sitt eget språk.

Det program för att stimulera samiskan som nämns i redogörelsen är ett potentiellt viktigt initiativ, påpekar utskottet. Programmet bör verkställas med en gång. Det måste bli ett tillräckligt starkt och målinriktat program för att det ska kunna ha stora effekter när man vill bevara de utrotningshotade samiska språken för framtiden. Utskottet påpekar att Enaresamiska och skolt-samiska barn fortfarande inte har läroböcker på sitt modersmål.

Vidare påpekar utskottet att Finland inte har ratificerat Internationella arbetsorganisationen ILO:s konvention nr 169 (1989) om ursprungsfolk och stamfolk. Regeringen framhåller att justitieombudsmannen och minoritetsombudsmannen har anfört kritik mot Finland för att ratificeringen drar ut på tiden.

Statsrådet arbetar för närvarande med kriterier för hur man genom lagstiftning ska kunna gå framåt med samernas rättigheter som urfolk. Enligt redogörelsen är det regeringens mål att förhandlingarna med samtinget ska starta så snart som möjligt. Det är positivt, anser utskottet.

Det är också aktuellt med att ta upp utkastet till en nordisk samekonvention. I januari 2009 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp för att bedöma hur utkastet förhåller sig till grundlagen, annan nationell lagstiftning och internationella MR-förpliktelser som är bindande för Finland. Det är angeläget att bedömningen blir klar snabbt och att det sker framsteg i behandlingen av konventionen dels mellan de nordiska länderna, dels nationellt.

Människohandel

Människohandeln är en fråga som berör så gott som varje land i världen. Den vanligaste formen av människohandel är kopplad till sexuellt utnyttjande, men den sträcker också sina tentakler till barnhandel, organhandel och exploatering av arbetskraft.

Redogörelsen beskriver hur Finland bekämpar människohandel internationellt och nationellt inom ramen för den handlingsplan mot människohandel som statsrådet antog i juni 2008. I arbetet mot människohandel är det oerhört viktigt att effektivt samordna de internationella och

de nationella åtgärderna. Utskottet håller med regeringen om att Finlands närområdessamarbete är av största vikt för att förebygga människohandel.

Finland har inte ratificerat Europarådets konvention mot människohandel. Av redogörelsen framgår det att Finland kommer att ratificera konventionen och att en arbetsgrupp tillsatt av utrikesministeriet i februari 2008 utreder vad som krävs för en ratificering.

Det är enligt utrikesutskottet angeläget att den nationella ratificeringsprocessen för Europarådets konvention mot människohandel avancerar skyndsamt.

Krishantering

Enligt redogörelsen är Finland aktivt med och integrerar mänskliga rättigheter, humanitär rätt och genusaspekten i EU:s, FN:s och OSSE:s krishanteringsoperationer. De insatser för att integrera mänskliga rättigheter i krishantering som redogörelsen nämner är positiva, anser utskottet, men påpekar att Finlands deltagande i krishantering i dag mestadels är militär krishantering i operationer ledda av Nato. Också de Nato-ledda skulle ha nämnts i redogörelsen eftersom det bör vara Finlands mål att integrera mänskliga rättigheter, humanitär rätt och genusaspekten i alla operationer där Finland deltar.

Utvecklingspolitiken

Vi har en bra situation nu när prioriteringarna i Finlands utvecklingspolitik är väl förenliga med prioriteringarna i politiken för mänskliga rättigheter och mänskliga rättigheter är ett genomgående tema i vår utvecklingspolitik. Kriterierna för Finlands multilaterala utvecklingsarbete beskrivs väl i redogörelsen. Däremot behandlas det bilaterala utvecklingsarbetet mer ytligt. Man hade velat ha mer information särskilt på den punkten om mänskliga rättigheter och utvecklingen i dem på något sätt inverkar på valet av mälländer eller om biståndet till mälländerna minskar, ökar eller omfördelas. Utrikesutskottet menar att frågan bör påverka det bilaterala utvecklingssamarbetet och anser att redogörelsen, och i förekommande fall Finlands utvecklings-

politik, i fortsättningen bör ses över i det händelseend.

Klimatförändringen och miljön

På grund av klimatförändringen kan läget för de mänskliga rättigheterna försämrast radikalt över hela världen. I likhet med miljöutskottet (MiUU 32/2009 rd) anser utrikesutskottet det positivt att de största konsekvenserna av klimatförändringen, särskilt i de fattigaste länderna och för de mest utsatta befolkningsdelarna lyfts fram på önskat sätt. Klimatförändringen understyrker vikten av att bland annat bekämpa fattigdomen, begränsa befolkningstillväxten och få kontroll över migrationen och MR-frågor som är involverade. Kvinnorna spelar en framträdande roll för att vi ska få bukt med dessa gigantiska frågor.

Vid utfrågningen av de sakkunniga kom också sambanden mellan naturens mångfald och klimatförändringen och frågan om rätten till naturens mångfald. I vår grundlag tillhör rätten till naturens mångfald oss alla och vi har alla ansvar för den. Enligt 20 § i grundlagen har var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Enligt uppgifter till utskottet har den finländska modellen väckt internationellt intresse och det kan vara bra att lyfta fram frågan i länder som reviderar sin grundlag.

Rättigheter i arbetslivet

I den internationella och den nationella delen av redogörelsen lyckas regeringen på det hela taget hålla sig till en övergripande syn. Däremot anser utskottet att både avsnitten är bristfälliga i sin behandling av rättigheterna i arbetslivet och hur mänskliga rättigheter tillgodoses i arbetslivet.

De grundläggande rättigheterna i arbetslivet täcker in de viktigaste mänskliga rättigheterna dels medborgerliga och politiska rättigheter, dels ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Internationella arbetsorganisationen ILO antog 1998 en deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet. De grundläggande principerna och rättigheterna i arbetslivet

är bindande för alla medlemsländer och de förbinder sig att följa dem, även om något medlemsland inte har ratificerat konventionen. ILO:s åtta konventioner om grundläggande rättigheter för arbetslivet bildar ett viktigt regelverk för arbetslivet. Enligt vad utskottet har erfarenhet kräver bland annat Förenta staterna att regelverket följs i handelspolitiska avtal. EU tillämpar regelverket som underlag i sin handelspolitik. De åtta konventionerna gäller bland annat tvångsarbete, föreningsfrihet, diskriminering och barnarbete. Utskottet menar att konventionerna borde ha uppmärksamats i redogörelsen både i den internationella och i den nationella delen.

Den bristfälliga behandlingen av de grundläggande rättigheterna i arbetslivet gör att de i redogörelsen inte kopplas ihop med de övriga mänskliga rättigheterna. Ett konkret exempel från de prioriterade områdena är att risken för barnarbete är mindre om barnets rättigheter tillgodoses. Ett annat exempel är att organisationsrätten och rätten till kollektiv förhandling som har en förebyggande effekt på flera av de mänskliga rättigheterna, till exempel rätten till en levnadsstandard som tryggar ett människovärdigt liv och förbud mot barnarbete. De problem som nämns i exemplen men har glömts bort i redogörelsen är mycket vanliga i internationella sammanhang och har stora och förödande konsekvenser för den enskildes rättigheter och hela samhällsutvecklingen.

Också i Finland förekommer det fortfarande problem med rättigheterna i arbetslivet, till exempel att vissa utlänningsgrupper är underbetalda, att romer och personer med partiell arbetsförmåga har svårt att få arbete och att det finns inresande utan dokument.

Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Enligt redogörelsen arbetar Finland för att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna (ESK-rättigheterna) ska vara rättsligt förpliktande och få större politisk betydelse för att de också på det praktiska planet ska vara jämställda med de medborgerliga och politiska rättigheterna.

Samtidigt har varje stat det primära ansvaret för att garantera rättigheterna för befolkningen inom sitt territorium utan diskriminering.

Det är enligt utrikesutskottet positivt att ESK-rättigheterna allt mer uppmärksammas internationellt och att detta noteras i redogörelsen. Likaså är det positivt att insatser för dessa rättigheter är ett genomgående tema i redogörelsen. Vidare är det bra att de sociala rättigheterna behandlas med avseende på åtgärder för att förebygga fattigdom och utslagning. Däremot går redogörelsen nästan inte alls in på vilken praxis övervakningsorganen tillämpar i sina beslut. Det sägs heller ingenting om hur rättigheterna fullföljs i Finland i relation till övervakningspraxis. Det är en punkt som kan förbättras i kommande redogörelser.

Utrikesutskottet påpekar att det finns rum för förbättringar i ESK-rättigheterna i Finland. Viktiga problem som redogörelsen lyfter fram är de många tidsbegränsade anställningarna, den ökande andelen låginkomsttagare i befolkningen och kommunala och regionala skillnader i tillgången till social- och hälsovård. Och enligt vad utskottet har fått veta följer inte vårdtillgången vid alla sjukdomar de gällande lagbestämmelserna.

Företagande och mänskliga rättigheter

Det är ett allmänt erkänt faktum att mänskliga rättigheter i hög grad påverkar relationerna mellan privata aktörer, men det noteras knappt i redogörelsen. I den förra redogörelsen från 2004 sägs det att regeringens mål är att öka dialogen om företagens samhällsansvar och att i samarbete med företagen ge anvisningar om regelverken om mänskliga rättigheter. Efter den förra redogörelsen har utrikesministeriet gjort en studie av företagande och mänskliga rättigheter. Med tanke på det hade redogörelsen kunnat gå närmare in på företagens samhällsansvar. Nästa redogörelse kan med fördel ha mer fördjupad information om temat.

6. Slutsatser

Behandlingen har gett riksdagen ett ypperligt tillfälle att påverka Finlands politik för de mänskliga rättigheterna. Utrikesutskottet har sammanställt resultaten i utlåtandena från utskotten.

Politiken för de mänskliga rättigheterna är en central del av utrikes- och säkerhetspolitiken. Säkerhet, utveckling och mänskliga rättigheter är frågor som i mycket hög grad påverkar varandra.

För att vara effektiv kräver politiken för mänskliga rättigheter stort stöd från samhället. Utan insatser på alla nivåer från kommunerna till Förenta nationerna kan rättigheterna inte fullföljas.

Finland har lyckats bygga upp en aktiv politik för de mänskliga rättigheterna. Det är en stor bedrift dels för Finlands internationella roll, dels för välfärden i vårt land. Men det krävs fortlöpande utveckling. Följaktligen lägger utrikesutskottet fram ett flertal förbättringsförslag.

Utskottet ser det som angeläget att Finland får ett nationellt institut för mänskliga rättigheter med självständig status. Det ska analysera, samla in information om och bedriva internationellt samarbete kring mänskliga rättigheter.

Utrikesutskottet föreslår att nästa regering utarbetar en nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter i Finland. Det kan lämpligen göras i början av valperioden när regeringsprogrammet utarbetas.

Utskottet föreslår att Finland arbetar aktivt för att EU ska få en effektiv intern politik för mänskliga rättigheter. I dagsläget är EU en stor aktör globalt sett, men har ingen förmåga att ingripa i interna människorättsproblem. EU bör ingripa åtminstone för att få slut på diskrimineringen av romer i medlemsstaterna.

Utrikesutskottet understryker vikten av de mest utsattas, bland annat barns, rättigheter. Finland bör undersöka möjligheterna att inte bara ge biståndsanslag och värna de mänskliga rättigheterna, utan att också ge humanitär hjälp mer direkt till barn.

Utskottet påpekar att den åldrande befolkningen i vårt land är en angelägen fråga. Det är

en utveckling som har stor inverkan på hela samhället. Bristerna i omsorgen om och respekten för äldre (åldersdiskriminering) är en allvarlig fråga med avseende på finländarnas grundläggande och mänskliga rättigheter och det krävs aktiva insatser.

Utskottet vill också peka på minoriteternas ställning. Det är viktigt att Finland internationellt står upp för minoriteter och värnar om minoriteters ställning och likabehandling av dem i Finland.

I fortsättningen vill utskottet ha närmare information om de mänskliga rättigheterna i mälländerna och förändringar i dem påverkar vårt bilaterala bistånd.

Utskottets förslag till beslut

Utrikesutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande ställningstaganden med anledning av redogörelsen:

att riksdagen inte har något att invända mot redogörelsen men förutsätter att statsrådet vidtar följande åtgärder:

Förslag till uttalanden

1. *Genom sin verksamhet och fördelningen av ekonomiska resurser uppfyller statsrådet aktivt målen i redogörelsen.*

Helsingfors den 18 februari 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Pertti Salolainen /saml
vordf. Markku Laukkanen /cent
medl. Eero Akaan-Penttilä /saml
Antti Kaikkonen /cent
Timo Kaunisto /cent
Annika Lapintie /vänst
Aila Paloniemi /cent

Sekreterare var

utskottsråd Teemu Sepponen.

Statsrådet ska då bland annat se till att det finns tillräckligt stora resurser och andra förutsättningar för att Finland ska ha kapacitet att ratificera nya internationella konventioner om mänskliga rättigheter så snart som möjligt efter den politiska prövningen.

2. *Statsrådet avancerar snabbt i frågan om att inrätta ett nationellt institut för mänskliga rättigheter.*
3. *I början av nästa valperiod antar statsrådet en nationell handlingsplan för grundläggande och mänskliga rättigheter i Finland.*
4. *I slutet av nästa valperiod lägger statsrådet för riksdagen fram en redogörelse om Finlands politik för de mänskliga rättigheterna som fokuserar på målen i de internationella aktiviteterna, men också innehåller en utvärdering av hur det nationella handlingsprogrammet har genomförts.*
5. *I nästa redogörelse går statsrådet också in på resurstilldelningen till politiken för mänskliga rättigheter.*

Pekka Ravi /saml
Jutta Urpilainen /sd
Ben Zyskowitz /saml
ers. Timo Kalli /cent (delvis)
Juha Korkeaoja /cent (delvis)
Esko-Juhani Tennilä /vänst.